

**Specifika
metodiky
vyšetřování
trestné
činnosti
mladistvých**

Jan Mílek

František Vavera

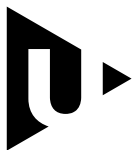
Tereza Márová

**SPECIFIKA METODIKY
VYŠETŘOVÁNÍ
TRESTNÉ ČINNOSTI
MLADISTVÝCH**

SPECIFIKA METODIKY VYŠETŘOVÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI MLADISTVÝCH

Jan Mífek – František Vavera – Tereza Márová

Plzeň 2025

**FAKULTA PRÁVNICKÁ
ZÁPADOČESKÉ UNIVERZITY
V PLZNI**

SPECIFIKA METODIKY VYŠETŘOVÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI MLADISTVÝCH

Autoři:

JUDr. Jan Mífek (kap. 4, 5)

doc. JUDr. Mgr. František Vavera, Ph.D., LL.M. (kap. 1–6, celková korekce publikace)

Mgr. Tereza Márová (částečně kap. 1, 2, 6)

Vydání publikace bylo schváleno Vědeckou redakcí
Západočeské univerzity v Plzni.

Recenzenti:

Mgr. Antonín Slabý, Ph.D., MBA, LL.M.

prof. PhDr. Jiří Straus, DrSc.

Publikace vznikla s podporou interního projektu
Západočeské univerzity v Plzni SGS-2022-025 Vybrané instituty
soukromého a trestního práva v teorii a aplikační praxi.

ISBN 978-80-261-1291-4

ISBN 978-80-261-1290-7 (brožovaná vazba)

DOI <https://doi.org/10.24132/ZCU.2025.12914>

© Západočeská univerzita v Plzni, 2025

OBSAH

1 Úvod k trestné činnosti dětí a mladistvých	1
2 Základní pojmy	14
3 Systém metodik vyšetřování a struktura metodik vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů	22
4 Specifika vyšetřování kriminality mladistvých	26
4.1 Kriminalistická charakteristika	26
4.2 Typické stopy	34
4.3 Typické vyšetřovací situace	35
4.4 Zvláštnosti předmětu vyšetřování	36
4.5 Zvláštnosti podnětů k vyšetřování	37
4.6 Zvláštnosti počátečních operativně pátracích vyšetřovacích úkonů a opatření	38
4.7 Zvláštnosti vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování	45
4.8 Zvláštnosti následné etapy vyšetřování	46
4.9 Zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování	54
4.10 Zvláštnosti kriminalistické prevence	55
5 Metodika vyšetřování mravnostní kriminality páchané mladistvými pachateli	56
5.1 Kriminalistická charakteristika	56
5.2 Typické stopy	64
5.3 Typické vyšetřovací situace	65
5.4 Zvláštnosti předmětu vyšetřování	68
5.5 Zvláštnosti podnětů k vyšetřování	70
5.6 Zvláštnosti počátečních úkonů	71
5.7 Zvláštnosti vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování	82
5.8 Zvláštnosti následných úkonů	84
5.9 Zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování	93
5.10 Zvláštnosti kriminalistické prevence	94
6 Závěry	95
Resumé	102
Summary	103
Seznam zdrojů	104

ZKRATKY

Trestní řád	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
TrZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZSVM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
Zákon o Policii ČR	zákon č. 273/2008 Sb., zákon o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o obětech	zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí

1 ÚVOD K TRESTNÉ ČINNOSTI DĚTÍ A MLADISTVÝCH

V rámci každé společnosti jsou děti a mládež tou nejdůležitější částí z hlediska výchovy, vzdělávání a záměru preventivní práce před kriminalitou (zejména z pohledu budoucího vývoje společnosti a kriminality). V tomto ohledu lze kriminalitu parafrázovat jako velice patogenní jev, tedy nejen trestnou činnost, ale všechny negativní jevy stanovené nejen právním řádem, ale i etickými normami společnosti. Jistě každá společnost, tedy odlišné náboženství, státní zřízení či jenom odlišnosti státu, stanovuje nejen právní, ale i etické, morální, tedy společenské, normy pro dané chování. A právě záměření na děti a mládež je to nejdůležitější. V tomto ohledu lze jen poukázat na „klasické klišé“ *děti jsou naše budoucnost*. Což je bezesporu naprostá pravda.

Hlavním a základním cílem této publikace je systematický popis metodiky vyšetřování trestných činů mládeže a trestné činnosti páchané na mládeži. Naším cílem je ucelené a jednotné shrnutí dostupných poznatků o dané oblasti kriminalistiky a částečně kriminologie a trestního práva. Výsledkem práce je shrnutí poznatků o důležitých aspektech této metodiky vyšetřování až do současné doby poznanych a popsaných. Cílem je zpracovat práci, která bude objektivně mapovat tuto materii ve všech jejích souvislostech. Nejedná se o podrobný popis metodiky vyšetřování trestných činů mladistvých či trestných činů páchaných na mladistvých, ale o popis specifik a odlišností ve vztahu k této trestné činnosti.

K dosažení vytyčeného cíle práce bylo zvoleno metod analýzy, syntézy, komparace literatury a dostupných pramenů. Využito bylo studia historických i moderních materiálů v knihovnách. Právní aspekty byly zpracovávány s využitím právního řádu ČR (např. i automatizovaného systému právních informací – ASPI – a publikovaných odborných pramenů). V neposlední řadě jsou využity i internetové zdroje a práce autorů, včetně jejich zkušeností a znalostí.

Jelikož nelze jednoznačně „oddělit“ kriminalitu dětí a mládeže, již v úvodu popíšeme kriminalitu v tomto ohledu (tedy se zaměřením na mládež, ale částečně i na kriminalitu dětí). Trestná činnost

mládeže se od trestné činnosti ostatních věkových skupin vyznačuje řadou odlišností. Mládeží je páchána nejčastěji živelně jako reakce na nastalou situaci, zpravidla bez přípravy. Charakteristická je pro ni spíše spontánnost, neplánovanost, nahodilost. Od toho se mimo jiné odvíjí také místo spáchání, které často není předem vytipované a určené. Impulsem k delikventnímu jednání bývá často alkohol, případně jiná návyková látka zvyšující agresivitu. Další odlišnost lze spatřovat v předmětu útoku, který je ze strany mládeže určován jiným hodnotovým systémem, než je tomu u dospělých pachatelů. Děti a mladiství často odcizují předměty, které v danou chvíli potřebují nebo které se jim líbí. Nejsou schopni odložit uspokojení svých potřeb na pozdější dobu či se některých potřeb vzdát.¹ Jejich chování se zároveň vyznačuje též neúměrnou tvrdostí projevující se devastací, ničením a znehodnocováním předmětů a zařízení, mnohdy je také použito neúměrných prostředků k dosažení zamýšleného cíle. Vysoká agrese je zapříčiněna tím, že si mladistvý pachatel často svým jednáním není jistý a právě touto zvýšenou agresí si svou nejistotu kompenzuje. Samotné provedení často bývá důležitější než samotný zisk z takového jednání, neboť si tím pachatel dokazuje své schopnosti nebo se snaží získat uznání ve vrstevnické skupině. Pachatelé z řad mládeže navíc častěji páchají trestnou činnost ve skupině a s jinými spolupachateli než samostatně. Příčinou je zřejmě snaha demonstrovat svou sílu a ukázat se před vrstevníky. Delikvence mládeže se vyznačuje též zvýšenou mírou latence. To zřejmě souvisí i s vyšší tolerancí společnosti vůči pachatelům méně závažných trestných činů z řad dětí a mládeže, neboť méně závažné porušování práva je zde vnímáno jako normální, vývojově podmíněný jev.² Pro pachatele z řad mládeže není typické promýšlení jednání po spáchání činu. Může následovat často až banální výmluva. Zpravidla nedochází k obstarávání alibi od dospělých jedinců, ale spíše od vrstevníků. Před nimi také často hovoří o přípravě nebo spáchané trestné činnosti. Utajování činu a zahlazování stop tedy často podceňují. Naopak se svými činy rádi chlubí, ať již v kolektivu, na sociálních sítích apod. Kriminalita mládeže je pak převážně

¹ GRĚVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, ČR, 2019, s. 490.

² VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., HULMÁKOVÁ, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 284.

záležitostí chlapců, dívky se trestné činnosti dopouštějí mnohem méně a méně často za použití násilí.³ Obecně lze říci, že se dívky dopouštějí méně závažných trestných činů, především z oblasti majetkové kriminality.

Při opakované trestné činnosti páchané mládeží se vyskytují specifické znaky z předcházející trestné činnosti, které tvoří charakteristický soubor opakovaného konání.⁴ Dochází k tomu zejména u majetkové trestné činnosti, která je páchána opakovaně na stejném nebo blízkém místě.

Vzhledem k tomu, že mládež v sobě zahrnuje jedince nevyzrálé, kteří mnohdy sami neznají důvod svého jednání, motivaci páchání jejich trestné činnosti je obtížné přesně určit. Jednu z hlavních pohnutek představuje konzumní způsob života, kdy děti a mladiství usilují o získání věcí, které jsou pro ně finančně nedostupné, a tak si je opatří cestou spáchání trestného činu. Motivací k delikventnímu jednání může být také nedostatek odpovědnosti, neúcta k životu a zdraví, k majetku druhých, touha poznat něco nového, zkusit to, co jiní již zkusili, snaha prosadit se v kolektivu apod.

Základy trestního zákonodárství nad mládeží ve smyslu samostatné právní úpravy byly v naší zemi položeny v roce 1931 v podobě zákona č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží. V této souvislosti nelze pominout, že již v průběhu šedesátých a na počátku sedmdesátých let tehdejší Výzkumný ústav kriminologický prosazoval na základě svých výzkumných prací ustavení samostatného trestního soudnictví nad mládeží a také v hlavním referátu české delegace na III. mezinárodním sympoziu ke kriminalitě mládeže, které se uskutečnilo v Praze v roce 1971, zazněl jednoznačný požadavek na zřízení samostatných soudů mládeže. Tyto snahy však v důsledku tehdy nastoupené „normalizace“ nedošly svého legislativního vyjádření.⁵

³ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002, s. 20.

⁴ STRAUS, J. et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 257.

⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Beck-online* [online právní informační systém]. [cit. 2024-04-17]. Nakladatelství C. H. Beck.

V posledních letech poukazují odborníci specializovaní na problematiku mladistvých delikventů na vzrůstající tendenci kriminality těchto osob. Právě tento fakt byl důvodem přijetí předmětné úpravy, tedy zákona o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen „ZSVM“). Smyslem této úpravy je upravit komplexně hmotněprávní i procesní aspekty trestání mládeže, konstituovat systém specializovaných soudů pro mládež a vymezit ucelenou škálu možných reakcí na trestnou činnost mládeže. Zákon upravuje podmínky, postup a rozhodování ve věcech protiprávních činů dětí mladších patnácti let a mladistvých pachatelů.

Před přijetím ZSVM byla hmotněprávní a procesněprávní úprava trestání mládeže obsažena jako výjimka pouze v obecné úpravě. Důvodová zpráva k ZSVM poukazovala na jisté nedostatky v této do té doby platné právní úpravě, kterými byly:

- nedostatečná diferenciacie trestní odpovědnosti mladistvých, která nezohledňovala vývoj, povahu a projevy jimi spáchané trestné činnosti,
- nebyly speciálně upraveny zákonné podmínky pro diferenciaci a individualizaci procesních postupů včetně uplatňování odklonů pro projednávání trestních věcí mladistvých,
- nedostatečné vymezení zvláštností postupu při výkonu trestu a ochranných opatření mladistvých, který nevycházel z monismu trestních sankcí, což často vedlo k difamujícím účinkům,
- nedostatečně chráněné postavení mladistvého, jeho osobnosti a soukromí,
- nevyhovující úprava vazby mladistvých,
- časté nedodržování ustanovení o výjimečnosti společného řízení proti mladistvému a osobě starší osmnácti let,
- nebyla respektována specializace orgánů činných v trestním řízení na trestní věci mladistvých,
- nebyla v dostatečné míře zajištěna spolupráce s Probační a mediační službou a dalšími institucemi, které se na práci s mládeží podílejí,
- nebyla dostatečně vymezena kategorie mladých dospělých, která vyžaduje přístup, a nebylo dostatečně upraveno zacházení s osobami mladšími patnácti let, které se dopustily činu jinak trestného,

- nebyla dodržována zásada pomocné úlohy trestní represe a škála zákonných opatření byla příliš úzká.⁶

V rámci posuzování trestní odpovědnosti je vždy velice důležité věnovat pozornost několika hlediskům. Zejména věková hranice trestní odpovědnosti je důležitá jako objektivní faktor pohlížení na pachatele trestného činu. V České republice je stanovena na patnáctý rok věku a nastává den následující po dni patnáctých narozenin. Z pohledu trestního práva je pro vyvození trestní odpovědnosti klíčový matrikový věk, tedy věk počítaný od data narození uvedeného v matrice.⁷ U osob, které v době spáchání protiprávního jednání nedosáhly potřebného věku, je trestní odpovědnost vyloučena. Tyto osoby bývají stavěny na roveň osobám nepřičetným pro duševní poruchu. Duševní poruchou rozumíme podle moderních medicínských názorů zřetelnou odchylku od stavu duševního zdraví a rovnováhy, kterým se rozumí stav úplné a sociální pohody jako výslednice vnitřních (genetických) a vnějších (psychosociálních a environmentálních) faktorů.⁸ Trestní zákoník chápe duševní poruchu následovně: „*Duševní poruchou se rozumí mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociační porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka.*“⁹ Na druhé straně horní věková hranice není trestním zákoníkem nijak upravena a v zásadě tak platí, že fyzická osoba je trestně odpovědná až do své smrti.

Příčetnost je dalším obligatorním znakem být pachatelem trestného činu, kdy se jedná o právní způsobilost být subjektem trestného činu (v případě mladistvých provinění) v závislosti na psychických schopnostech člověka. Obecně příčetnost tak předpokládá dvojí způsobilost, rozpoznávací a určovací. Nedostatek schopnosti

⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Beck-online* [online právní informační systém]. [cit. 2024-04-21]. Nakladatelství C. H. Beck.

⁷ VEČERKA, K., HOLAS, J., TOMÁŠEK, J., DIBLÍKOVÁ, S., BLATNÍKOVÁ, Š. *Mládež v kriminologické perspektivě*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 10.

⁸ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 45.

⁹ Ustanovení § 123 TřZ.

rozpoznávací spočívá v tom, že osoba, která svým jednáním naplnila znaky trestného činu, není schopna rozpoznat jeho protiprávnost. Vedle toho nedostatek schopnosti určovací lze spatřit v tom, že osoba není způsobilá své jednání ovládat. Pojem příčetnost trestní zákoník nezakotvuje, avšak najdeme v něm legální definici pojmu nepřičetnost, kdy s odkazem na § 26 TrZ není za svůj čin trestně odpovědný ten, „*kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání*“. Příčetným je člověk, u kterého jsou obě tyto schopnosti dány, tedy každý člověk duševně dostatečně vyvinutý a zdravý. Naproti tomu nepřičetným je ten, u něhož uvedené schopnosti (obě nebo alespoň jedna) jsou v důsledku duševní poruchy nebo nedostatečného rozumového a mravního vývoje vymizelé.¹⁰

Co se týká trestní odpovědnosti mladistvých, ta je navíc speciálně podmíněna existencí rozumové a mravní vyspělosti. Ta bývá rozdělována na dvě složky, které se vzájemně ovlivňují a tvoří z hlediska vývoje mladistvého jeden celek. Obecně je složka rozumového vývoje charakterizována tak, že zahrnuje postupné individuální nabývání schopností pojmového myšlení, přičemž stupeň tohoto vývoje je určován dosaženou úrovní tohoto myšlení. Za mravní vývoj osobnosti mladistvého se pak obecně považuje proces, v němž si osobnost mladistvého v průběhu individuálního rozvoje osvojuje normy chování, které platí v daném období rozvoje společnosti, a tyto přeměňuje na osobní a morální kvality. V závislosti na biologickém a psychickém zrání osobnosti rozumová a mravní vyspělost získává trvalejší ráz.¹¹ Tyto dvě složky by pak měly být u pachatele posuzovány vždy se zřetelem ke konkrétní povaze spáchaného trestného činu. Soud nezjišťuje trestní odpovědnost mladistvého jako takovou, ale vždy jen ve vztahu k určitému činu, tedy k určitému provinění.¹² V návaznosti na to lze uvést, že mladistvý je například schopen rozpoznat protiprávnost krádeže nebo vraždy pro jejich jednoduchou povahu, ale není schopen rozpoznat protiprávnost jiného složitějšího trestného činu jako např. podvodu, padělání a pozměňování peněz apod. Stejně tak nemusí rozpoznat protiprávnost

¹⁰ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 39.

¹¹ Tamtéž, s. 42.

¹² Tamtéž, s. 44.

trestného činu krádeže, který spáchá ve spolupachatelství, zvláště pak v situaci, kdy je pro něj pachatel krádeže autoritou.

Aby tedy mohl být mladistvý považován za trestně odpovědného, je nutné, aby v době činu dovršil věku patnácti let a vzhledem ke svému duševnímu stavu byl schopen rozpoznat nebezpečnost svého jednání a byl schopen takové jednání ovládat. V takovém případě hovoříme o tzv. relativní nebo podmíněně trestní odpovědnosti, kterou ZSVM vymezuje ve svém § 5 odst. 1 stejnými kritérii, která TrZ užívá pro vymezení nepřičetnosti s odkazem na § 26 TrZ. Pojem duševní poruchy je zde však nahrazen pojmem rozumové a mravní vyspělosti. Koncepce relativní trestní odpovědnosti tedy není navázána na duševní poruchu, ale právě na rozumovou a mravní vyspělost. Znamená to, že mladistvý pachatel musí být natolik zralý, aby mentálně a psychicky chápal smysl a význam svého počínání. Trestně odpovědným se stává pouze tehdy, pokud dosáhl takového stupně vývoje po stránce intelektuální a po stránce mravní, jaký je obvyklý u jeho vrstevníků, a umožňoval mu rozpoznat protiprávnost svého jednání a podle toho toto jednání usměrnit.¹³ Nezralost mladistvého přitom musí být podstatná, tj. musí být zřejmé, že v době činu ještě nedosáhl po stránce intelektuální nebo po stránce mravní takového stupně vývoje, jakého zpravidla dosahují jeho vrstevníci.¹⁴ Důvodová zpráva k zákonu o soudnictví ve věcech mládeže k § 5 uvádí: „Mladistvý je podle této konstrukce beztrestný, nemohl-li pro zjevnou a značnou nezralost (zaostalost) v době činu rozpoznat stupeň nebezpečnosti svého jednání nebo své jednání ovládat. Zákon zde tedy bude pouze vyžadovat, aby si mladistvý byl vzhledem ke stupni svého vývoje schopen uvědomit, že ,dělá něco špatného‘, co hrubě odporuje normám společnosti, ve které žije, nebo aby byl schopen odpovídajícím způsobem usměrnit svoje chování.“¹⁵

¹³ VEČERKA, K., HOLAS, J., TOMÁŠEK, J., DIBLÍKOVÁ, S., BLATNÍKOVÁ, Š., *Mládež v kriminologické perspektivě*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 10.

¹⁴ MUNI. *Odpovědnost mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže* [online]. [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/ped/jaro2007/Mod003/um/odpovednost.pdf>.

¹⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Beck-online* [online právní informační systém]. [cit. 2024-04-21]. Nakladatelství C. H. Beck.

Posuzováním úrovně rozumové a mravní vyspělosti se ve svých rozhodnutích zabýval ne jeden soud. Pro doplnění lze uvést usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 8 Tdo 1089/2006: *„Úroveň rozumové a mravní vyspělosti požadovaná ustanovením § 5 odst. 1 ZSM jako předpoklad trestní odpovědnosti mladistvých má dvě složky, které se vzájemně ovlivňují a tvoří z hlediska vývoje mladistvého nedílný celek. Rozumovou a mravní vyspělost mladistvého je třeba posuzovat jednak ve vzájemných souvislostech obou těchto složek (nikoliv izolovaně), jednak ve vztahu k obvyklému vývoji mladistvých, přičemž ze zákonné úpravy nevyplývají odlišné podmínky pro stanovení úrovně rozumové vyspělosti a mravní vyspělosti; v obou případech platí, že pouze v odůvodněných pochybnostech podložených konkrétními zjištěními je namístě, aby tato otázka byla řešena na podkladě posudku znalců z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, popřípadě psychologie.“* Jak tedy vyplývá z již uvedeného, k posuzování duševního stavu mladistvého se přibírá znalec z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii a znalec z oboru zdravotnictví nebo pedagogiky se specializací na dětskou psychologii.¹⁶ K takovému vyšetření se však přistupuje pouze v případech, kdy existují reálné pochybnosti podložené konkrétními zjištěními. To ve svém usnesení judikoval Nejvyšší soud, zejména ve snaze zabránit zneužívání tohoto institutu: *„Musí proto existovat konkrétní reálně existující pochybnost, která musí vycházet ze zhodnocení jak dosavadního chování mladistvého, poměrů, v nichž vyrůstal, chování a úrovně osob, s nimiž se obvykle stýkal a které na něj měly vliv, tak i z okolností, za nichž byl čin spáchán, přičemž významná je též povaha a způsob spáchání trestného činu, jenž je v takovém jednání spatřován.“*¹⁷

Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.¹⁸ Trestní zákoník k tomu říká, že *„kdo pro duševní poruchu v době spáchání*

¹⁶ Srov. ustanovení § 58 odst. 1 ZSVM.

¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. listopadu 2015, sp. zn. 8 Tdo 1383/2015. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. [cit. 2024-04-23]. Nakladatelství C. H. Beck.

¹⁸ Ustanovení § 5 ZSVM.

*činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný“.*¹⁹ Není-li pachatel pro nepřičetnost trestně odpovědný, a to i u mladistvých z důvodu nedostatku rozumové a mravní vyspělosti, je to v přípravném řízení a při předběžném projednání obžaloby důvod zastavení trestního stíhání a v hlavním líčení důvod zprošťujícího rozsudku.²⁰

Z výše uvedeného lze vyvodit, že podmínky trestní odpovědnosti lze rozdělit do třech časových období. Prvním z nich je období úplné trestní neodpovědnosti, kam spadají děti ve věku do konce dne patnáctých narozenin, které za své protiprávní jednání nejsou vůbec trestně odpovědné. Druhým je období relativní trestní odpovědnosti, která se posuzuje z hlediska rozumové a mravní vyspělosti pachatele ve věku ode dne následujícího po patnáctých narozeninách pachatele do dne osmnáctých narozenin. A nakonec období absolutní trestní odpovědnosti, které začíná dnem následujícím po dni osmnáctých narozenin. Taková osoba je již plně odpovědná za své jednání. Výjimkou mohou být případy spáchání trestného činu v důsledku duševní poruchy nebo osobou ve věku blízkém věku mladistvých, kdy takové jednání může být soudem posuzováno mírněji.

Posledním znakem trestného činu je tzv. materiální korektiv neboli společenská škodlivost, která musí dosáhnout míry trestného činu. V opačném případě hovoříme o jiném druhu protiprávního jednání, jako je například přestupek nebo zcela bagatelní čin, který není třeba nikterak trestat.

¹⁹ Ustanovení § 26 TrZ.

²⁰ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 626.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Specifika metodiky vyšetřování trestné činnosti mladistvých.

Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.